

**Islands præsident
Guðni Jóhannessons tale
på
Arkivens dag**

**Islands nationalarkiv
12. november 2016**

Mette Kjøel Nielsen, ambassadør
Asbjørn Hellum, rigsarkivar
Eiríkur G. Guðmundsson, nationalarkivar
Andre gæster

„Registre, breve og dokumenter er, som alle ved, det sikreste og pålideligste grundlag for ethvert lands historie.” Dette sagde præsident Jón Sigurðsson i forordet til Islandsk diplomatarium i midten af 1800-tallet. Der lagdes grundlaget for en uvurderlig udgivelse af kilder om Islands historie. Endnu den dag i dag erkender man betydningen af arkivalier, registrerede beviser over det, der skete. Således beskriver Seymour Hersh, en af nutidens kendteste undersøgende journalister, det, at han ofte hørte beretninger, som han gerne ville fortælle om, men ikke gjorde, før end der forelå kilder, sort på hvidt. „I månedsvis ledte jeg efter et skriftligt dokument, for uden det er der ingenting, ingen historie“, sagde han engang. Og når Hersh i hans lange karriere har haft besluttet først og fremmest at bygge på mundtlige beretninger, da har der hersket tvivl om hans skrivelser.

De skriftlige kilder er nødvendige. De fortæller dog aldrig hele historien. Optegnere når aldrig at fange hele virkeligheden, ikke snarere end den, der udformer atlas, kan lave den perfekte efterligning af de omgivelser, der skal beskrives. Historikeren Agnes Arnórsdóttir har f.eks. påpeget, at udgivelsen af diplomatariet helt klart genspejlede præsident Jóns og andres, der deltog i projektet, syn på, hvad der havde relation til deres samtid, hvad der var det værd at gemme på tryk, og hvad der kunne undværes. Guðný Hallgrímsdóttir, kollega til Agnes, har i den forbindelse forsket i, hvordan kvinders dokumenter normalt blev anset for at være af

så ringe betydning, at det ikke kunne betale sig at gemme dem, for slet ikke at sige at trykke dem. Til sidst kan man erindre sig Sigurður Nordals ord i forordet til *Islandsk kultur*: „Selv annalskribenter, som skriver nogle få linjer eller sider om forgangne års begivenheder og ikke laver bemærkninger om den ud fra sig selv, afsiger med hvert ord dom og giver sine meninger til kende. Hver gang, han sætter noget på tryk og ikke nævner andet, som han ved ligeså meget om, fortolker han, hvad han mener, det er værd at gemme i hukommelsen.“

Forfatteren til de engelske underholdningsudsendelser „Ja, minister“ påpegede senere denne sandhed, på sin egen humoristiske måde. Når man læste dokumenter, skulle man have i tankerne, hvad registratoren ville få frem, og så kom fem muligheder på tale:

- 1) Det, der skete
- 2) Det, han mente, var sket
- 3) Det, han ville, var sket
- 4) Det, han ville, at andre mente, var sket
- 5) Det, han ville, at andre mente, at han mente, var sket

Alt dette må vi gøre os klart, når vi sætter os ned, f.eks. på dette fortrinlige arkiv, med en bunke dokumenter foran os, og forsøger at få klarhed over fortiden og at beskrive den så godt som muligt.

Men til trods for alle forbehold, mangler og vanskeligheder er dokumenter dog en forudsætning for, at vi kan studere en forsvunden verden. Derfor er udgivelsen af *Landkommissionsdokumentsamlingen* en stor kilde til glæde. Vi har godt nok kunnet gøre os bekendt med dem her i arkivet, publiceret en del af dem og foretaget forskning, som bygger på dem. Men så tilføjes netop det filter, forskernes synspunkter, som arbejder med dokumenterne, deres vurdering af, hvilken historie de fortæller, hvad der skal lægges vægt på, hvad det er værd at nævne. Og alle er vi påvirkede af vores eget samfund, endog egne fordomme, og måske vil vi skrive sådan, at flest mulige synes om det.

Med en samlet udgave reagerer vi på disse tvilsspørgsmål. Læseren lærer fra første hånd fortiden at kende, så langt som det er muligt ved at læse dokumenter. Den såkaldte første Landkommission rejste rundt i Island i årene 1770-1771 og samlede breve og rapporter fra befolkningen om alt, hvad der lå folk på hjerte. Nu udkommer andet bind af de seks, der er planlagt. Jeg takker Islands Nationalarkiv, som udgiver værket i samarbejde med Danmarks Rigsarkiv og Islands historiske Samfund. Desuden skal Augustinusfonden i Danmark nævnes, Letterstedtska föreningen og Rannís, Islands forskningscenter, som har støttet udgivelsen med anseelige beløb. Så vil jeg takke redaktørerne, Hrefna

Róbertsdóttir og Jóhanna Þ. Guðmundsdóttir, for deres store andel. Selvfølgelig har mange flere bidraget til projektet.

På den konference, som nu indledes, vil nationalarkivar Eiríkur G. Guðmundsson først gøre rede for Landkommissionsprojektet og det bind, der nu publiceres offentligt. Så vil rigsarkivar Asbjørn Hellum åbne hjemmesiden landsnefndin.is. Der vil det være muligt at læse dokumenter og få mere at vide om dem. Hjemmesiden er et godt eksempel på det naturlige forsøg på at gøre gamle dokumenter tilgængelige gennem de nyeste informationsformidlingskanaler. Derefter vil forskellige forelæsere se på Landkommissionsdokumenter ud fra forskellige synsvinkler.

Derfor kan man roligt sige, at der ligger en informativ og spændende konference forude. Med disse ord erklærer jeg konferencen for åbnet. Samtidig ønsker jeg alle, som deltager i Landkommissionsprojektet til lykke med et imponerende bidrag til videnskab og kultur.